

Segarra.

Més conegut que enlloc, en el P. Val. (Renat, «El Camí», 14-iv-1934): «*rent*: fermento, levadura, porción de massa azeda, que mexclada com otra porción de su mesma naturaleza, la esponja y rareface, moviendo y sutilizando sus partículas», «*pa sense rent*. pan azymo», Carles Ros (*Dicc.*, 1764, pp. 201, 174). A Carcaixent hi ha les dites proverbials «El *ren* i la granera / fan la dona faenera» i «El *ren* i la cendra / fan la dona certa», Borràs Jarque (*BSCC* xv, 172) alludint a les feines casolanes de pastar la farina i manejar la granera o escombra, i la cendra de la bugada Arriba fins al Maestrat, però segons GaGirona a Tortosa ja diuen *creixent* (*Vocab*, s. v.).

CPT: *Rentabótes Rentacares Rentadents Rentamans* [1489]: per a l'extensió dialectal i detalls ergològics, *BDC* xx, 216. *Rentapeus* [Bna, Gna., 1909]. *Rentaplats* val. etc. *Rentataques*.

1 Aquest no aclareix quin matís considera propi, perquè el tradueix amb tots els verbs llatins trets de *lavere*: «lavo, proluo, subluo, abluo».

Rentar castellanisme intolerable en el sentit de 'rendir, produir' *Rentar* 'rasar', V. *raure* *Rentat*, *rentataques*, *rentatge*, *rentera*, *renties*, *rentilla*, *rentina*, *rentivol*, *rentó*, V. *rentar* + *Rentor*, V. *reire*

Rentrura, terme de teixits (*BDC* xv, 143), del fr. *rentrure* 'lloc en què s'ajunten trossos d'estampat' («bedruckten Zeugen»), 'acció d'ajuntar papers de diversos colors, per fer-ne un de virolat' (Sachs-Villatte), derivat de *rentrer* 'fer entrar'.

Rentussejar, V. *rentar* *Renuament*, *renuar*, *renuc*, V. *nus* *Renuència*, *renuent*, V. *anur* *Renufús*, error de lectura per *renfús* (de *infondre*, *FONDRE*) *Renugat*, V. *nus* *Renur*, V. *anur* *Renunci*, *renúncia*, *renunciabile*, *renunciació*, *renunciada*, *-ador*, *renunciament*, *renunciant*, *renunciar*, V. *nunci* *Renvironar*, V. *virar* *Renx*, V. *AlcM* *Reny*, *renyada*, *renyer*, V. *renyir* *Renyegar*, V. *regany* *Renyina*, *renyinar*, *renyinos*, V. *renyir* *Renyill*, *renyiny*, V. *renill* (*RENILLAR*)

RENYIR, avui 'quedar barallats, trencar relacions', però també s'havia usat i s'usa dialectalment en els sentits de 'barallar-se', 'reganyar les dents' i 'renyar': del ll. *RINGĪ* 'mostrar les dents', 'estar furios'; d'aquest verb, es derivà *reny*, i d'aquest el verb *renyar*, que ja des d'antic anà suplantant *renyir* en gran part dels usos d'aquest □ I^a doc: *renyir* S. xv, *renyar* ja a fi del XIII

«Corda del arc que matà a Caí, / núvol de mort, infús de pestilença, / símbell de Cam e negre dirruensa, / bals del nauixer¹ Caron, ab qui *renyís*», reguitzell d'insults que el Comanador Stela, vehement poeta barceloní del S. xv, dirigeix a una persona tremenda, capaç d'infigir estralls a tothom, fins als éssers famosos i terribles: ni davant el terrífic i letal personatge, ha deixat d'heure-se-les violentament. «Poc veig que m'aprofita *renyir* ab mon senyor», en la versió de les *Transformacions* d'Ovidi que el 1494 imprimí Fran-

cisc Alegre, ciutadà de Bna. «*Renyir*: iurgo, ringor; *renyir* reganyant dents: ringor», en Busa-N. 1507 (E-vi-2 11-7f.). Tots tres, doncs, gent del Princ. i nets de tota sospita d'influència castellana o mossàrab. Més tard, però, la concurrència cada cop més abassegadora de *regany*, *reganyar* i de *renyar*, duplicat de maneig més còmode, va fer que, en català central, l'ús de *renyir* s'anés restringint cada cop més, amb tot i ser el mot bàsic heretat del llatí, fins a quedar reduït avui al matís de 'trencar relacions amb algú', 'deseixir-se'n, quedant-hi barallat i hostil' (sàpiga-ho o no la gent).

Els valencians han continuat usant-lo sense aqueixes restriccions, amb una amplitud tan gran com el castellà *reñir*: «arraps y tirons de grenya, com a còsa de dònnes que *rinyen*» (MGadea, *T. del Xè* II, 23). hi hagi aquí, o no, gens d'influència castellana en l'extensió semàntica i fraseològica,² en tot cas descartem el pensament que no sigui absolutament genuí l'ús de la forma forta del present *riny*, *rinyen*: igual que *llig*, *acut*, *vist*, *consum*, en lloc dels més moderns *llegeix*, *acudeix*, *vesteix*, *consumeix*, són el tipus flexiu que ha mantingut millor el standard valencià de la llengua, amb tenacitat fidel a les formes heretades del llatí; és clar que si en català central les formes com *llig* o *vist* s'han abandonat a favor de *llegeix*, *vesteix*, majorment havia de produir-se això en el cas present, *renyex* en el Princ., en quedar aquí convertit en un verb d'ús limitat considerablement.

És de creure que aquest arronsament, en el Nord, no es degué produir de cop, com ho mostra alguna cançó popular ja vella: «la mare y la filla - n'han *renyit* fortament / --» (MilàF, *Romlo*, 220C); encara que, aquí el *n'* semblà ser el paràsit sovint introduït per reïtadors, estrany a la composició primera, tant se val: *fortament* indica que es tracta més de 'barallar-se, contendingir' que del matís absolut del *renyir* modern del català central. Notem de passada, que des d'antic el present vacillà entre *riny* i *reny*, que usa amb sentit de 'moure brega, fer soroll', Pere Martines (c. 1450) (val.?, ribag?, xurro?), encara que vagi viure a Bna. i mor a Mallorca; cita en *AlcM*).

En la llengua comuna ha tingut més èxit, des dels orígens, la forma o mot *renyar*. Tant o més que una variant de creació morfològica com en *TORRÈRE* → *torrar*, *LAVÈRE* → *LAVARE*, *LLAVAR*, i molt més que en els més recents *torçar* 'tòrcer', (*a*)*peixar* 'peixar' —encara que ací la incomoditat dels presents *ell riny*, *que ell rinya* etc. i la de la formació d'un participi passat (rarament s'haurà gosat a dir *renyut*) també creaven dificultats—; i el que hi hagué, en el cas present, fou sobretot el fet que entremig s'hi trobava, ja des de molt antic, el substantiu postverbal *reny*, tret de *renyir*, des del qual es pogué crear *renyar*, de la mateixa manera que *reganyar* de *regany*, *banyar* de *bany*, *amollar* de *moll*; segons *AlcM*, a l'Àlta Ribagorçana, fins i tot hi hauria *renyer*, en conjugació forta com en llatí.

El cas és que *renyar* apareix des de la fi del S. XIII, és molt freqüent en el XIV i va superposant-se més i més a *renyir*; car sovint foren usats amb valor rigoroso-